

Recenzie a anotácie

V o z á r J. (ed.), *Zodpovednosť v práve: pocta Oľge Ovečkovej.* Bratislava : Wolters Kluwer, 2019, 322 s., ISBN 978-80-571-0031-7

V recenzovanej pocte sa zišlo zoskupenie autoriek a autorov, ktorých netreba predstavovať. Okrem témy ich spája to, že majú profesorku Ovečkovú zjavne úprimne radi. I keď sú súčasťou každej pocty pekné slová o tom, komu je venovaná (napokon, ide o pocty), tu do textov vŕstrikované odkazy pôsobia „nesamozrejmo“ a sviežo. Úctu pani profesorky autorky a autori vzdávajú, ale nielen verbálne. Napísali pre ňu totiž texty, ktorých kvalita je vyvážená a sú zaujímavým čítaním aj pre človeka, ktorý sa priamo súkromnému právu nevenuje. Je to aj preto, že uchopujú problematiku zodpovednosti, jednu z najťažších právnych tém vôbec, konceptuálne a v mnohom preskriptívne, nielen deskriptívne. Publikácia je tak dobre vybalansovaná, zaujímavou a doktrinálne pestrou mozaikou textov, ktorá sa príjemne číta, v istom zmysle tak zrkadlí život pani profesorky, vo viacerých jeho stránkach.

Knihu otvára laudácia docenta **Jozefa Vozára**, riaditeľa Ústavu štátu a práva SAV. V ňom sa okrem profesijných aktivít pani profesorky dozvedáme aj o tom, že aj v súkromnom živote je aktívna, zaujme napríklad jej vyjadrenie po nedávnej zimnej dovolenke: „*Keď budem stará, prejdem na bežky.*“ (s. 9)

Nasleduje text doktora **Eduarda Báránaya o politickej zodpovednosti**. Doktor text uviedol poukazom na nejasnejšiu líniu medzi zodpovednosťou morálnou a právnou v prípade politickej zodpovednosti a ukázal dedičstvo, ktoré konfiguruje zodpovednosť širšie než následok nesplnenia povinnosti. Pre politickú zodpovednosť sú určujúce mocenské pomery medzi jej nositeľom a adresátom. Aj preto doktor kritizoval hon za nezávislosťou verejných funkcionárov. Poukázal aj na vzťah dôvery medzi niektorými zložkami verejnej moci, ktorý opäť v mnohom pripomína morálnu kategóriu.

Často však nie je jasné, čo je obsahom daného zodpovednostného vzťahu. Následne doktor vrstvil politickú zodpovednosť, **až konštatoval**, že jej adresátom sú napokon viaceré subjekty. Voľby sú tak uplatnením tejto zodpovednosti nielen od ľudu, ale aj od politických strán smerom k poslancom.

Profesor **Josef Bejček** sa zasa vo svojom texte zaoberal laxným narábaním legislatívcov so slovom „zodpovednosť“, keď je používané ako polysém a je definované tautologicky. Za riešenie však nepokladal nahradenie tohto výrazu iným. Funkčnosť právnej regulácie by podľa neho niekedy mali ustúpiť aj právnenému purizmu. Okrem definície je tu však viacero problémov. Už len rozhodnutie zákonodarcu o koncipovaní právnej zodpovednosti ako objektívnej či ako subjektívnej podmieňuje fungovanie tohto inštitútu. Profesor argumentoval, že ani objektívna zodpovednosť nevyklučuje skúmanie zavinenia, ak je korektívom protiprávnosti. Rovnako funkčne vysvetlil aj praktický vplyv zákonom ustanoveného rozloženia dôkazného bremena, či problematiky predvídateľnosti škody, a ukázal tak, ako navonok teoretické rozhodnutia majú výrazný praktický dosah.

Text docenta **Kristiána Csacha** sa zamerával na to, ako ústavný súd reflektuje názory profesorky Ovečkovej. Už to, že pani profesorka dáva a dostáva spätnú väzbu z judikatúry ústavného súdu, je v istom zmysle poctou. Docent si vybral tri novšie rozhodnutia týkajúce sa premlčania a zodpovednostných vzťahov v obchodnom práve. Rozhodnutie IV. ÚS 70/2018 prisvedčilo profesorkinej interpretácii premlčania v režime Obchodného zákonníka, hoci podľa docenta ústavný súd „*v podstate prepísal pôvodnú podobu absolútnych neobchodov podľa § 261 ods. 6 OBZ do dnešného textu kombi-*

novaných obchodov podľa § 261 ods. 9 OBZ“. Ústavný súd prisvedčil profesorku aj v rozhodnutí PL. ÚS 11/2016 „rušiacom“ § 5b zákona o ochrane spotrebiteľa, a to v tom zmysle, že je ústavne problematické preniesť obsah inštitútu preklúzie do premlčania. Rozhodnutie II. ÚS 637/2015 zasa ako relevantný a rovnocenný inému prístupu podržalo názor profesorky, že Obchodným zákonníkom sa má riadiť deliktálna zodpovednosť podnikateľa smerom k inému podnikateľovi, ktorá nepramení z porušenia zmluvy ani z porušenia povinnosti z Obchodného zákonníka.

Profesor **Jan Dědič** sa venoval zodpovednosti spoločníka za vady nepeňažných vkladov v českom obchodnom práve. S hlbokým expertným ponorom dospieva k záveru, že tieto vady sa riadia režimom všeobecných ustanovení Obchodného zákonníka, ak zákon o obchodných spoločnostiach neustanovuje inak, pričom z neho zasa vyplýva, že strany sa môžu dohodnúť aj na odstránení vady. Ďalej uzatvára, že „vnesením peňažného vkladu vkladová povinnosť zaniká, i keď má nepeňažný vklad vady, a spoločnosti vzniká nové právo a spoločnosti nová povinnosť zaplatiť v peniazoch“ (s. 92). Premlčacia doba spoločnosti na plnenie po vytknutí vady vkladu je trojročná.

Docent **Milan Ďurica** sa zaoberal problematikou zodpovednosti za omeškanie dlžníka v obchodnom práve, na ktorej poukázal na nevhodný vývoj legislatívy a jej kazuistickosť. Najprv sa venoval novelizáciám Obchodného zákonníka v rámci času plnenia, kde ukázal ich nesystematickosť, nedomyšlenosť a mieru zásahu do slobody kontrahentov. Potom popísal problém posudzovania začiatku plynutia lehoty premlčania v prípade neurčenia času plnenia a argumentoval v prospech toho, že ak sa veriteľ nedomáha plnenia, napríklad výzvou, nie je dôvod poskytovať mu súdnu ochranu. V otázke právnej povahy úrokov z omeškania sa priklonil k názoru, že nevznikajú denne, keďže sú len akcesorické.

Článok profesora **Karla Eliáša** o mutáciách myšlienky bezpečia a myšlienky šťastia ukázal, ako je právo prepojené so spoločnosťou, ako je v ňom inkorporovaná myšlienka

právnosti štátu, a čo táto myšlienka znamená pre bezpečie (napríklad cez právnu istotu) a šťastie (napríklad cez slobodu). Vynikajúco pritom profesor komentoval rozdiel medzi angloamerickou a nemeckou, resp. kontinentálnou koncepciou vlády práva, a to tak, že ak by sme sa na to, čo je právny štát, spýtali anglického experta, napísal by esej, ak nemeckého, napísal by monografiu s poznámkami pod čiarou. Profesor mozaikovito premýšľal aj nad výzvami pre právnosť štátu vrátane akoby našej kultúrnej genetiky, ktorá sa aktivuje pri tvorbe aj aplikácii práva.

Docentka **Monika Jurčová** vo svojom texte reflektovala názory profesorky Ovečkovej spreď nášho pristúpenia k EÚ, v ktorých je profesorka kritická (príkladmo) k procesu transpozície smerníc, k odlišnej terminológii Občianskeho a Obchodného zákonníka, či k multiplícite definičných ustanovení v rôznych predpisoch, ktoré však význam fixujú inak. Docentka na príkladoch ukázala, že dané problémy pretrvávajú. Zároveň sa zaujímavo pýta, či: „Odzrkadľujú stratené ilúzie mnohých slovenských civilistov, ktorí rezignovali na možnosť vytvoriť nový a kvalitný Občiansky zákonník v jednom kroku, biedu slovenského súkromného práva?“ (s. 147). Otázka je čiastočne autorskou, čiastočne podpichuje čitateľa. Každopádne sa docentka prihovorila k čiastkovej a postupnej rekodifikácii občianskeho práva, pričom hodnotová platforma už existuje v podobe legislatívneho zámeru z roku 2009. Plédovala však za realistický pohľad ponad volebné obdobia a za širokú odbornú diskusiu.

Docentka **Katarína Kalesná** sa vo svojom príspevku venovala cieľu ochrany hospodárskej súťaže na pozadí filozofických (ekonomických) kritérií. Poukázala tak na prepojenie hospodárskej ústavy, teda filozofických základov modelu, ktorý si ústavodarca zvolil, so zákonnou úpravou, a to obdobne aj na úrovni súťažného práva EÚ. Ako cieľ ochrany súťažného práva kritizuje tzv. výber spotrebiteľa, ktorý je ešte zužujúcou verziou cieľa ochrany spotrebiteľského blahobytu. Argumentovala tak skôr za širší cieľ súťažného práva, a to ochranu samotnej súťaže, resp. trhu,

prostredníctvom ktorých sa napokon chráni všeobecné spoločenské blaho.

Doktorka **Barbora Králičková** sa vo svojom praktickom príspevku zaoberala zodpovednosťou v súťažnom práve, pričom gro jej pozornosti bolo venované rešpektovaniu procesných práv účastníkov konania, v ktorom sa súťažné právo vymáha. Poukázala na vplyv inštitútu leniency programu na právo na spravodlivý proces, predovšetkým na právo na obhajobu a spôsob, ako súčasná slovenská právna úprava práva hospodárskej súťaže vyvažuje záujem súťažiteľa v programe zhovievavosti, aj tých, ktorí spolu s ním konali v rozpore s normami súťažného práva. Ukázala tiež, ako členské štáty majú priestor tieto záujmy vyvážiť.

Doktor **Lukáš Lapšanský** do pocty prispel príspevkom o zodpovednosti členského štátu EÚ za protisúťažnú reguláciu trhu, v ktorej nás previedol judikatórnym pôvodom tejto skutkovej podstaty cez systematický a teleologický výklad zakladajúcich zmlúv. Dotkol sa pritom aj možnosti národných orgánov neaplikovať domáce právo, či všeobecne limitov zodpovednosti štátu a súťažiteľov. Následne na ďalšej judikatúre ESD podrobne vysvetlil podmienky vzniku zodpovednosti štátu za protisúťažnú reguláciu trhu. Túto hodnotil ako skôr deferenčnú k autonómii členských štátov.

Doktorka **Andrea Moravčíková** sa vo svojom príspevku zamerala na odškodnenie nemajetkovej ujmy primeraným zadosťučinením v oblasti nekalosúťažného konania. V texte poukázala na súčasné otázky priznávania primeraného zadosťučinenia, ale aj potenciálne problémy v kontexte navrhovaného nového Občianskeho zákonníka. V reflexii navrhovaného nového Občianskeho zákonníka sa zaoberala najmä otázkou generality a špeciality právnej úpravy nového Občianskeho zákonníka a Obchodného zákonníka regulujúceho nekalosúťažné praktiky a na poradie využitia spôsobov, v akých sa má ujma sanovať. Kritizovala ustanovenie o podmienčnosti využitia primeraného zadosťučinenia neplodnosťou iných spôsobov odčinenia škody.

Profesorka **Mária Patakyová** v príspevku o zodpovednosti verejného ochrancu práv

v ochrane základných práv a slobôd prehľadne a rozumne argumentovala, prečo ústavný súd vo svojej judikatúre nesprávne interpretoval podmienky využitia právomoci ombudsmana/ky iniciovať konanie o nesúlade podľa čl. 125 ústavy. Zároveň ukázal, ako v jednej sérii rozhodnutí ústavný súd nastavené podmienky v podstate ešte sprísňoval. Základom jej argumentácie bolo postavenie verejného ochrancu práv a systematický výklad zákona o verejnom ochrancovi a ústavy v kontexte princípu materiálneho právneho štátu.

Stať profesorky **Ireny Pelikánovej** sa venovala koncepcii zodpovednosti za škodu v českom práve, pričom myšlienkou, ktorá sa celým textom vinie, je potreba vyvažovania záujmu ochrany (potenciálne) poškodeného a záujmu ochrany neprílišného zaťaženia škodcu. Zároveň profesorka cez referenciu na Iheringa akcentovala právny cit (pre spravodlivosť). Na tomto pozadí diskutovala problematiku odlišenia zmluvnej a deliktuálnej zodpovednosti, otázku rizika v deliktuálnej zodpovednosti v kontexte podmienky protiprávnosti a problematiku rozsahu náhrady. Prišla k mnohým zaujímavým záverom, okrem iného k tomu, že pri zodpovednosti je v novej koncepcii českého Občianskeho zákonníka rovnováha vyššie spomenutých záujmov vychýlená skôr v prospech škodcu, zatiaľ čo pri zmluvnej naopak, či k tomu, že otázku odlišovania deliktuálnej a zmluvnej zodpovednosti Občiansky zákonník viac otvára, než rieši. Ukázala tiež, ako deliktuálne právo môžeme vidieť ako koncept pracujúci aj s prvkom protiprávnosti aj s prvkom rizika.

Docentka **Ivana Štenglová** sa venovala zodpovednosti za omeškanie podľa „nového“ českého Občianskeho zákonníka, a to predovšetkým na podklade tvrdenia z dôvodovej správy, že táto úprava vychádza z koncepcie Obchodného zákonníka. V príspevku ukázala na odlišnosti oproti úprave z obchodného práva, keď sa venuje omeškaniu dlžníka, kde upozorňuje na nevýhody možnosti veriteľa odstúpiť od zmluvy po nesplnení povinnosti dlžníka v omeškaní v primeranej lehote pre jeho právnu istotu, ale aj premenám v úprave omeškania ve-

riteľa vrátane koncepcie zodpovednosti pri omeškaní veriteľa, či pri prevzatí vadného plnenia veriteľom. Dospela k záveru, že odlišnosti medzi Občianskym zákonníkom a Obchodným zákonníkom sú pomerne významné.

Poctu uzatvára text docenta **Jozef Vozára** o teórii, zákonnej úprave i judikatúre (resp. požiadavkami na ňu) v oblasti zodpovednosti za nekalú súťaž. Docent vymedzil kľúčové pojmy a akcentoval dôležitosť súdov pri sankcionovaní nekalosúťažného konania. Konštatoval, že je

kľúčové, aby sa judikatúra v tejto oblasti najmä s ohľadom na náhradu škody a prípadnej ujmy (hoci je relatívne malá, resp. z objektívnych dôvodov nie veľmi dostupná), riadila zásadami primeranosti, preventívnej úlohy sankcie a zákonnosti. Považoval pritom za vhodné novelizovať aj príslušné časti právneho poriadku, hoci sa rekodifikačná komisia pri novelizácii vybrala inou cestou, akú pokladá za vhodnú on sám.

Lucia B e r d i s o v á*

* Mgr. Lucia B e r d i s o v á, PhD., LL.M., Ústav štátu a práva Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

